

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-30>

УДК 338.43:631.115:330.341.1

Смолій Людмила Василівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки,
Уманський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7426-0468>

Смолій Віталій Олегович

здобувач ступеня PhD,
Уманський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4858-9588>

Ковальчук Олександр Сергійович

здобувач ступеня PhD,
Уманський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-4296-1363>

Liudmyla Smolii, Vitalii Smolii, Oleksandr Kovalchuk
Uman National University

СТРАТЕГІЯ ПОГЛИБЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ПЕРЕРОБКИ ЯК УМОВА ЗМІЦНЕННЯ ЛАНЦЮГА ВАРТОСТІ АГРОПРОДУКЦІЇ

STRATEGY FOR DEEPENING DOMESTIC PROCESSING AS A CONDITION FOR STRENGTHENING THE AGRICULTURAL VALUE CHAIN

Анотація. Стаття присвячена дослідженню стратегічних напрямів поглиблення внутрішньої переробки аграрної сировини як ключового чинника зміцнення національного ланцюга вартості. Акцентовано, що домінування сировинної орієнтації експорту є головним структурним бар'єром, що спричиняє значні втрати доданої вартості агропродукції. Обґрунтовано необхідність переходу до інтегрованої моделі розвитку ланцюгів вартості, заснованої на кластеризації та кооперації виробників з переробними потужностями. З метою подолання високої капіталомісткості проєктів переробки та інвестиційних ризиків запропоновано модель спеціалізованого фінансового стимулювання, яка передбачає цільове спрямування фінансових ресурсів від державних і міжнародних фондів на проєкти, що відповідають ключовим критеріям: орієнтація на високу додану вартість, інтеграція через кооперацію та гармонізація стандартів якості ЄС.

Ключові слова: ланцюг вартості, глибока переробка, аграрний сектор, додана вартість, сировинна орієнтація, фінансовий механізм, стратегія.

Summary. The article is devoted to the study of the strategy of deepening the domestic processing of agricultural raw materials as a key condition for strengthening the national value chain and increasing its economic sustainability and competitiveness. The relevance of the topic is justified by the critical raw material orientation of Ukrainian agricultural exports, which is the main structural barrier that annually causes significant losses of added value and maintains the high dependence of the economy on the volatility of world raw material prices. It is established that, despite significant production volumes, the Ukrainian agricultural sector is mainly at the initial stages of the value chain. In particular, the share of raw materials in the export structure remains dominant, while deep processing products do not occupy a sufficiently significant place. This structural imbalance is confirmed by a comparative analysis, which demonstrates that the share of added value in the final price of the product in deep processing chains is higher than in raw material chains. The purpose of the study is to develop strategic directions and a financial mechanism to overcome these imbalances. The need for a transition to an integrated model of value chain development based on clustering and cooperation of producers, which ensures economies of scale and collective modernization, is substantiated. A model of financial incentives (agricultural investment platform) is proposed to financially support this transformation. This mechanism should provide targeted long-term preferential financing associated with the fulfillment of three key conditions: orientation towards high added value, integration through cooperation, and implementation of EU standards. Such targeted financial intervention will reduce investment risks and ensure structural transformation of the agricultural sector, transforming Ukraine from an exporter of raw

materials to a competitive supplier of finished agri-food products to premium markets. Prospects for further research include quantitative modeling of the multiplier effect of investments and analysis of the role of digital technologies in value chains.

Keywords: value chain, deep processing, agricultural sector, added value, raw material orientation, financial mechanism, strategy.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України має стратегічне значення для національної економіки: родючі чорноземи (близько 7% світових запасів) та високий агровиробничий потенціал роблять його глобально конкурентоспроможним. Зокрема, за оцінкою Віденського інституту міжнародних економічних досліджень, українське сільське господарство є глобально конкурентним виробником низки культур, а родючість ґрунтів дає країні суттєву перевагу [1]. Однак ця перевага реалізується переважно через експорт сировини – зернових і олійних культур, а не готової продукції. Внаслідок цього значна частина створеної доданої вартості втрачається, що загрожує національній продовольчій безпеці та економічному зростанню. Формування ефективних ланцюгів доданої вартості, що поєднують виробників сировини, переробників і споживачів, є критично важливою умовою підвищення рентабельності АПК і конкурентоспроможності української продукції [2]. Зокрема, це сприятиме розв'язанню низки ключових завдань: підвищення прибутковості агробізнесу, розширення експорту з високою доданою вартістю, створення нових робочих місць у переробці та посилення продовольчої безпеки. Водночас воєнна агресія Росії створила надзвичайні виклики: у 2022 році обсяги валової доданої вартості в АПК знизилися майже на 30 % [3]. Євроінтеграція відкриває нові можливості (доступ до великих ринків та інвестицій), але водночас породжує ризики – спостерігається скорочення частини вітчизняного виробництва через зростання імпорту та поглиблення сировинної спрямованості експорту. Тому проблема розробки стратегії внутрішньої переробки як умови зміцнення ланцюга вартості агропродукції ланцюгів вартості в агро-секторі залишається надзвичайно актуальною як з наукової, так і з практичної точок зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світових та українських наукових працях дослідження ланцюгів вартості в сільському господарстві є новим і багатогранним. Зокрема, Грабек Я. підкреслює методологічні аспекти формування ланцюгів вартості в АПК, виділяючи ґносеологічний, нормативний і організаційний виміри цього процесу [4]. Глушков О. дослідив ланцюги вартості у тваринництві та показав, що їх оптимізація критична для підвищення рентабельності і конкурентоспроможності галузі [2]. У міжнародному контексті Миценко В. зі співавторами проаналізували вплив глобальних ланцюгів вартості на АПК України, вказуючи на наявний потенціал подальшої інтеграції: зростає частка внутрішньої

доданої вартості в експорті, що має позитивний вплив на економічне зростання [5]. В окремих дослідженнях (Осташко Т. та ін.) оцінюється вплив Угоди про Асоціацію з ЄС (DCFTA) і вказується, що, хоча експорт аграрної продукції до ЄС виріс, частка низько-маржинальних сировинних товарів (зернові, олійні) залишається високою [6]. Це демонструє потребу в поглибленні переробки та формуванні внутрішніх ланцюгів вартості. Інституційні та бізнес-ініціативи також присвячені цій темі: наприклад, програма FAO за підтримки ЄС спрямована на інтеграцію малих фермерів у постачальницькі ланцюги через агрегування виробників [7]. Міжнародні аналітики відзначають, що українська аграрна економіка вже не виглядає нішевим сектором, і посилення її позицій в ЄС здатне залучити значні інвестиції (до \$30 млрд у сектор агробізнесу за умови реформ і євроінтеграції) [8]. Разом з тим, у багатьох джерелах відзначено нерозв'язані аспекти загальної проблеми: висока частка сировинного експорту та недостатній розвиток внутрішньої переробки; недостатня інтеграція дрібних виробників; вимоги та обмеження доступу до ринку ЄС. Незважаючи на активні дослідження, бракує комплексного підходу до вирішення цих проблем, що і визначає напрям подальших наукових пошуків.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка стратегічних напрямів поглиблення внутрішньої переробки агропродукції, що є ключовою умовою зміцнення національного ланцюга вартості, забезпечення його стійкості та підвищення конкурентоспроможності на світових ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз показує, що сучасна структура АПК України є концентрованою: найбільші агрохолдинги впроваджують горизонтальні моделі, контролюючи повний ланцюг «від поля до експортного ринку». За даними IDDRI [9], десять найбільших агрохолдингів контролюють близько 8% орних земель і інтегрують виробництво, переробку та експорт у рамках корпоративних структур. Водночас переважна більшість фермерських господарств та дрібні компанії спеціалізуються на вирощуванні зернових та олійних культур, які здебільшого експортуються як сировина. Як наслідок, Україна експортує дешеву сировину (зокрема зерно, макуху) і імпортує готові продукти (молочні, м'ясні, макаронні вироби), що призводить до погіршення умов торгівлі: зростає частка імпорту у внутрішньому споживанні, знижуються бюджетні надходження. Це підтвер-

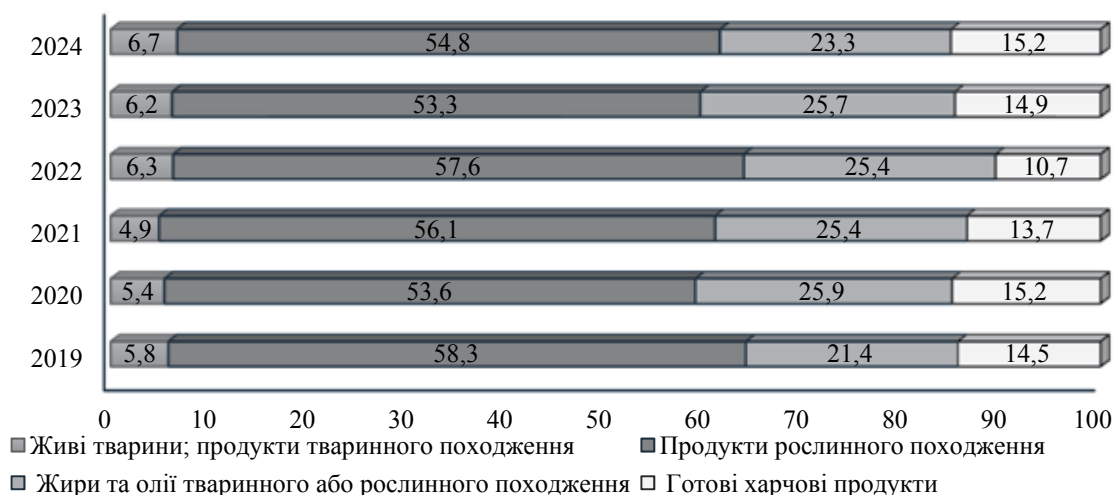
джується динамікою частки низькомаржинальної продукції в структурі українського агропродовольчого експорту, що ілюструє його сировинну спрямованість (рис. 1).

З огляду на це, для національної економіки загалом та аграрної галузі зокрема критично важливим є наукове обґрунтування необхідності формування галузевих або внутрішніх ланцюгів вартості, які дозволяють максимально акумулювати цю додану вартість всередині країни. Економічно додана вартість, що акумулюється на кожному етапі ланцюга вартості, визначається як різниця між ціною продажу виробленої продукції та вартістю проміжних матеріалів та послуг, спожитих у процесі виробництва, та відображає ступінь переробки та технологічної складності, що вноситься на конкретній виробничій фазі [11].

Серед методичних підходів до формування та розвитку ланцюгів вартості виділяють два напрями. Перший – «функціональний» – визначає

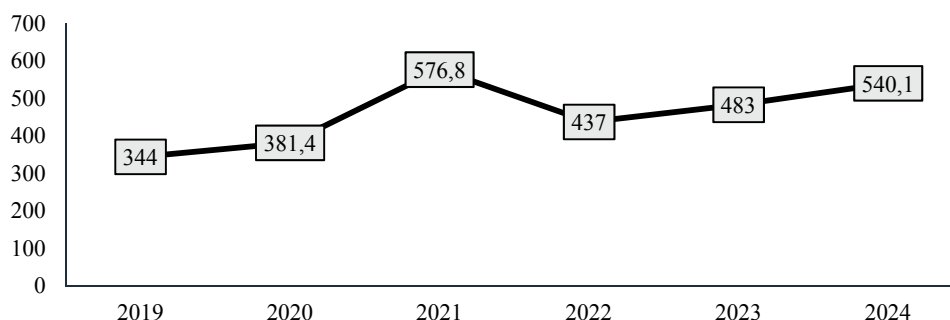
ланцюг вартості як послідовність етапів «виробництво–переробка–реалізація» (створення продукту з вищою доданою вартістю) [2]. Другий – «організаційний» – акцентує увагу на інтеграції суб'єктів (фермери, переробники, ритейлери) у виробничу мережу, тобто створення успішного ланцюга вартості вимагає вертикальної інтеграції та фінансово-технологічної співпраці між підприємствами та організаціями різних типів [2].

Зростання валової доданої вартості в агропромисловому комплексі України протягом 2000–2021 рр. демонструвало стрімку позитивну динаміку – за цей період вона зросла у 23,5 рази [3]. У 2022 р. війна порушила цю тенденцію – у 2022 рр. показник знизився з понад 576 млрд грн до близько 437 млрд грн, при цьому поступове відновлення втрачених позицій у 2023–2024 рр. ще не показує досягнення довоєнного рівня (рис. 2). Це підкреслює втрачений потенціал і потребу в структурному зсуві від сировини до переробки.

Рисунок 1 – Структура експорту агропродовольчої продукції з України в розрізі товарних груп (1–24 УКТЗЕД), %

Джерело: розроблено авторами на основі даних [10]

Рисунок 2 – Динаміка валової доданої вартості в сільському господарстві України в фактичних цінах у 2019–2024 рр., млрд грн

Джерело: розраховано та побудовано авторами на основі даних [12]

Це свідчить про високий потенціал сектора і одночасно – про його вразливість. При цьому поступове виконання зобов'язань перед ЄС після підписання Угоди про асоціацію дало позитивний ефект: зростання інвестиційної активності та фінансове зміцнення агровиробників. Однак, попри економічне зростання, частка внутрішньої доданої вартості у експорті залишається недостатньою [6].

Дослідження підтверджують стійке переважання сировинних позицій у вивозі, технологічне відставання переробних ланок і високу вразливість до логістичних шоків (зокрема, обмеження пропускну спроможності прикордонних переходів). Після 2022 року логістичні обмеження стали системними: наприклад, переробка зернових вантажів на залізничних прикордонних переходах сягала піку близько 1,15 млн т/міс у грудні 2022 р., а середній місячний обсяг обмежувався «вузькими місцями» інфраструктури [13]. Зазначене об'єктивно знижує індекси технологічної складності агроекспорту та поглиблює структурні диспропорції розвитку. Поглиблення внутрішньої переробки зсуває центр створення вартості в межах країни виробника.

Євроінтеграційні процеси надають ще більш важливого значення оптимізації ланцюгів вартості. З одного боку, тимчасове скасування мит і квот на товари з України призвело до різкого зростання українського експорту до ЄС: за 2022–2023 МР експорт зерна в ЄС зріс майже в 17 разів. З іншого боку, повернення квот після 2025 р. (DCFTA 2.0) спричинило скасування частини експортних позицій: новий режим обмежив доступ українського зерна, цукру, яйця та курятини, знижуючи їхні квоти нижче рівня воєнних преференцій [14]. Євроінтеграційні режими доступу до ринку (пільгові та квотні) впливають на доцільність вивозу сировини на противагу експорту продукції, що зазнала переробки. По мірі згортання пільг зростає потреба у внутрішній переробці для збереження експортної маржі, що підтверджує актуальність зсуву політики з «експорту сировини» до «експорту продуктів із високою доданою вартістю».

Результати дослідження свідчать, що поглиблення внутрішньої переробки – не лише інструмент короткострокової стабілізації експортних надходжень у період логістичних і торговельних шоків, а й траєкторія довгострокового «підвищення позиції» України в аграрних ланцюгах вартості. Це потребує поєднання кластерної організації, вертикальної інтеграції, технологічного оновлення та гнучкої експортної політики, зорієнтованої на поглиблення переробки з метою отримання продукції з високою доданою вартістю [15].

Стратегія глибокої переробки є особливо актуальною для сировинно-орієнтованої економіки, де аграрний сектор є ключовим, але історично

домінував експорт сировини. Хоча війна завдала значних збитків сектору, перехід до глибокої переробки (наприклад, сої та ріпаку) є стратегічним шляхом для забезпечення стійкої локальної доданої вартості та інтеграції у високомаржинальні європейські ланцюги вартості, що підтверджується такими ініціативами, як Donau Soja Programme [16].

Глибока переробка є економічною стратегією, спрямованою на максимальне використання сировинного потенціалу шляхом його трансформації у високотехнологічні кінцеві або проміжні продукти. Вона значно відрізняється від первинної обробки не лише за масштабом, а й за технологічними вимогами та кінцевою вартістю. Продукти, отримані за технологіями глибокої переробки демонструють суттєво вищу додану вартість порівняно з необробленою сировиною.

Реалізація такої стратегії нерозривно пов'язана з високими технологічними вимогами та значними інвестиціями. Наприклад, переробка сої та ріпаку є технічно складнішою, ніж переробка соняшнику, вимагаючи спеціалізованого пресового або екстракційного обладнання, а також суворого контролю ферментів для сої. Для ріпаку висока кислотність та вологість створюють проблеми зі зберіганням, а олія вимагає високотехнологічного очищення для усунення гіркоти, запаху та глікозинолатів. Ці технологічні складнощі обумовлюють необхідність інвестицій у глибоку переробку та створюють технологічний бар'єр входу для конкурентів.

Нижченаведена таблиця (табл. 1) ілюструє різницю у коефіцієнтах доданої вартості залежно від глибини переробки.

Успішна реалізація стратегії глибокої переробки вимагає значних та стратегічно скоординованих інвестицій у три ключові сфери: дослідження та розробки, людський капітал та інституційне середовище. Концептуально багаторівнева стратегія поглиблення переробки є системним інструментом, спрямованим на забезпечення структурної трансформації національного агропромислового комплексу та базується на одночасній активації трьох взаємозалежних напрямів – інвестиційно-фінансового, технологічного та інституційного, що створює необхідний синергетичний потенціал для прискореного та сталого розвитку. Мета такої стратегії – переведення економіки від переважного експорту сировини до виробництва високотехнологічної продукції з високою доданою вартістю.

Систематизація ключових елементів багаторівневої стратегії поглиблення переробки представлена у таблиці 2.

Глибока переробка є довгостроковою інвестицією, яка вимагає глибоких структурних реформ. Успіх такого переходу залежить від синергії між інвестиціями у складні технології, формуван-

Таблиця 1 – Порівняння доданої вартості на різних етапах ланцюга вартості

Етап ланцюга вартості	Типова діяльність	Вимоги до технологій	Потенційний коефіцієнт доданої вартості
Первинне виробництво/сировина	Вирощування, збір, експорт необробленої сировини	Низькі до середніх (базове зберігання)	Базовий (1,0x)
Поверхнева переробка	Первинна обробка	Середні (стандартне обладнання)	Середній (1,5x – 3x)
Глибока (високотехнологічна) переробка	Складна екстракція, біотехнологічні процеси	Високі (спеціалізоване, пресове/екстракційне обладнання, контроль ферментів, чисті приміщення)	Високий (4x – 8x+)

Джерело: власна розробка авторів на основі даних [17]

Таблиця 2 – Систематизація багаторівневої стратегії поглиблення переробки

Стратегічний напрям	Ключові цілі та функції	Операційні механізми (заходи)	Очікуваний результат
Інвестиційно-фінансовий	Мінімізація вартості капіталу та залучення довгострокового фінансування	ДПП (BOT, BOOT) для розвитку інфраструктури Умове повне звільнення від мита для імпорту технологічного обладнання	Створення стійкої інвестиційної бази Прискорення оновлення основних фондів Зниження ризиків для приватного капіталу
Технологічний	Досягнення рівня Агропромисловість 4.0 Впровадження ресурсоефективних методів	Цифровізація виробничих процесів Технологічні інновації (mini-till, no-till) Екосистемний підхід та інтегроване управління агроландшафтами	Зростання глибини переробки Підвищення якості продукції Забезпечення синергії екологічної безпеки
Інституційний	Формування стійких ланцюгів вартості Підвищення інтегрованої конкурентоспроможності	Регіональні та міжнародні агропромислові кластери Створення фінансово-розрахункових центрів Підготовка кваліфікованого персоналу та R&D координація	Зменшення трансакційних витрат Забезпечення еквівалентності міжгалузевого обміну Посилення міжнародної інтеграції

Джерело: власна розробка авторів

ням висококваліфікованого людського капіталу, що оптимізує інноваційний процес, та надійним, сприятливим інституційним середовищем, яке захищає створену вартість. Кінцевою метою є перетворення сировинної моделі на економіку, де основна додана вартість захоплюється на етапах, захищених не лише фізичними активами, а й інтелектуальною власністю та унікальним технологічним ноу-хау.

Зміцнення ланцюга вартості агропродукції через поглиблення переробки вимагає не лише інституційних змін, але й цільового фінансування. Необхідність розробки спеціального фінансового механізму обґрунтовується неспроможністю поточних ринкових інструментів самостійно подолати структурні дисбаланси аграрного сектору.

Створення сучасних переробних потужностей (наприклад, заводів з виробництва біопалива, високопротеїнових кормів або органічних інгредієнтів) характеризується високою капіталомісткістю та тривалим інвестиційним горизонтом (5–8 років), що значно перевищує терміни

та ліміти, пропоновані комерційними банками. Фінансовий механізм повинен виступати як компенсатор ризику, надаючи пільгове довгострокове фінансування або часткову компенсацію відсоткових ставок, що робить проекти переробки інвестиційно привабливішими за простий сировинний експорт.

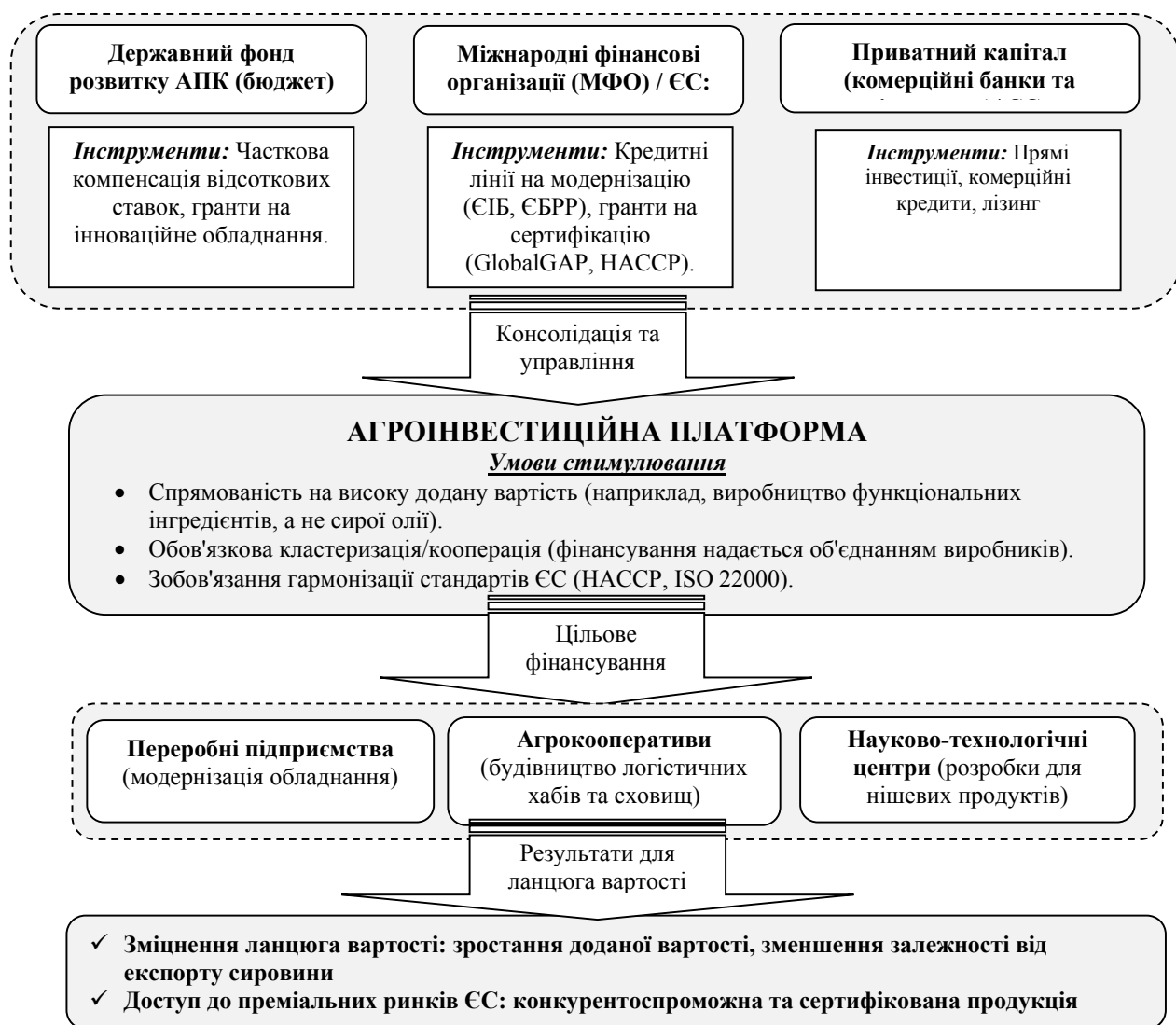
Важливим є і те, що продаж сировини має низький мультиплікативний ефект на зайнятість і ВВП порівняно з переробкою, яка створює робочі місця з вищою кваліфікацією у суміжних галузях (пакування, машинобудування, R&D). Фінансовий механізм повинен мати критерії оцінки ефективності, які надають пріоритет тим проектам, що забезпечують максимальний регіональний та соціально-економічний ефект (наприклад, через фінансування регіональних агропромислових кластерів).

Однією з ключових умов слід визнати чинник доступу до преміальних ринків ЄС, що вимагає обов'язкової сертифікації за міжнародними стандартами (ISO 22000, HACCP, GlobalGAP),

а також впровадження систем прослідковуваності (TRACES). Витрати на цю модернізацію найчастіше стають значним тягарем для виробників, тому цільові грантові компоненти фінансового механізму мають бути спрямовані саме на покриття цих витрат, забезпечуючи інтеграцію якісного аспекту у ланцюг вартості та гарантуючи відповідність продукції європейським вимогам (рис. 3).

Розроблена авторська модель фінансового стимулювання пропонує механізм, який не просто кредитує, а стратегічно спрямовує фінансові ресурси на ті проекти, які відповідають ключовим умовам: орієнтація на високу додану вартість, розвиток кооперації та гарантія впровадження стандартів ЄС. Це перетворює фінансування із засобу покриття потреб на інструмент структурної трансформації аграрної економіки.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що сировинна орієнтація українського агроекспорту є головним структурним бар'єром для формування стійкого та високомаржинального національного ланцюга вартості, оскільки призводить до критичних втрат доданої вартості та залежності від зовнішньої цінової кон'юнктури. Зміцнення ланцюга вартості неможливе без стратегії індустріалізації аграрного сектору, сфокусованої на переході до глибокої переробки та виробництва високотехнологічної, нішевої та функціональної продукції. Ключовим інституційним та організаційним інструментом для реалізації цієї стратегії визнано кластеризацію та кооперацію, які дозволяють малим і середнім виробникам інтегруватися, досягти ефекту масштабу та консолідувати ресурси для модернізації відповідно до міжнародних стандартів якості

Рисунок 3 – Модель фінансового механізму стимулювання глибокої переробки

Джерело: власна розробка авторів

(НАССР, ISO 22000). Враховуючи високу капіталомісткість переробних проєктів і необхідність подолання ризиків, обґрунтовано необхідність розробки спеціалізованого фінансового механізму, функція якого полягає не просто у кредитуванні, а у стратегічному стимулюванні інвестицій, що відповідають критеріям високої доданої вартості, інтеграції та обов'язкової сертифікації. Таким чином, успішна реалізація стратегії поглиблення переробки через цільове фінансування та кластерну організацію є єдиним шляхом перетво-

рення України з експортера сировини на впливового гравця на світовому ринку готової агропродовольчої продукції.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно сфокусувати на детальному кількісному моделюванні економічних ефектів від впровадження запропонованої стратегії, а також дослідженню фінансових інструментів залучення приватного капіталу та міжнародних інвестицій з акцентом на «зелені» та енергоефективні технології переробки.

Список використаних джерел:

1. Kosmehl M., Weiss S. Outlier or not? The Ukrainian economy's preparedness for EU accession. Bertelsmann Stiftung. November 2023. URL: <https://wiiw.ac.at/outlier-or-not-the-ukrainian-economy-s-preparedness-for-eu-accession-dlp-6704.pdf#:~:text=industries,rather%20that%20they%20could%20be>
2. Глушков О. Формування ланцюгів доданої вартості у переробці продукції тваринництва. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2025. № 342(3(1)). С. 402–408. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-58](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-58)
3. Грабек Я.А. Додана вартість в сільськогосподарському виробництві України стан та фактори впливу. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.81>
4. Грабек Я.А. Методичні аспекти формування ланцюга вартості в аграрному секторі економіки України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2024. Випуск 104. Частина 2. С. 83–94. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2024-104-2-83-94>
5. Миценко В., Бабєць І., Миценко І., Соколовська О., Насипайко Д. Глобальні ланцюги доданої вартості та їх вплив на агропромисловий комплекс України. *Економіка АПК*. 2024. № 31(4). С. 33–43. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/4.2024.33>
6. Ostashko T., Kobuta I., Olefir V., Lienivova H. Evaluation of the results and analysis of the impact of the DCFTA with the EU on agricultural trade in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. Vol. 8(4). URL: <https://ideas.repec.org/a/ags/areint/330352.html>
7. The European Union and FAO provide grants to support aggregation models in berry and vegetable production. Delegation of the European Union to Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/european-union-and-fao-provide-grants-support-aggregation-models-berry-and-vegetable-production_en?s=232
8. IFC-World Bank. Private Sector Opportunities for a Green and Resilient Reconstruction in Ukraine. Press Release. Oct. 26, 2023. (IFC). URL: <https://www.ifc.org/en/news>
9. Elsa Régnier, Aurélie Catallo. The Ukrainian agricultural sector: an overview and challenges in light of possible European Union enlargement. 2024. Study N 03. IDDRI, Paris, France. URL: <https://www.iddri.org/sites/default/files/PDF/Publications/Catalogue%20Iddri/Etude/202406-ST0324-ukraine%20EU.pdf>
10. Товарна структура зовнішньої торгівлі. Державна служба статистики України. 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Глушков О. Фактори формування і розвитку ланцюгів доданої вартості у сфері тваринництва та його переробки. *Економічний вісник Донбасу*. 2025. № 2(80). С. 7–13. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-2\(80\)-7-13](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-2(80)-7-13)
12. Економічні рахунки сільського господарства (рахунок виробництва та рахунок утворення доходу). Державна служба статистики. 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Chepeliev M., Maliszewska M., Pereira M.F.S.e. Disentangling the Channels of Impact of the Ukraine War on Global Food Markets: An Integrated Scenario Approach. *Food*. 2025. Sec. 17. P. 781–809 DOI: <https://doi.org/10.1007/s12571-025-01560-6>
14. New EU trade regime imposes stricter conditions, restricting Ukraine's agricultural exports. S&P Global. URL: <https://www.spglobal.com/commodity-insights/en/news-research/latest-news/agriculture/082125-new-eu-trade-regime-imposes-stricter-conditions-restricting-ukraines-agricultural-exports>
15. Sitnicki M.W., Kurinskyi D., Pimenowa O., Wasilewski M., Wasilewska N. Strategic Formation of Agricultural Market Clusters in Ukraine: Emerging as a Global Player. *Sustainability*. 2024. №16. P. 9430. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16219430>
16. Програма зі збільшення сталого виробництва сої в Європі, для Європи (Donau Soja Programme). URL: <https://www.donausoja.org/>
17. Россоха В. Глибоке перероблення: як агробізнес створює додаткову вартість для української економіки. 2025. URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/massmedia/4152-hlyboke-pereroblennya-yak-ahrobiznes-stvoryuye-dodatkovu-vartist-dlya-ukrayinskoyi-ekonomiky-intervyu-volodymyra-rossokhy-onlayn-resursu-qkomersant-ukrayinskyq.html>

References:

1. Kosmehl M., Weiss S. (2023) *Outlier or not? The Ukrainian economy's preparedness for EU accession*. Bertelsmann Stiftung. Available at: <https://wiiw.ac.at/outlier-or-not-the-ukrainian-economy-s-preparedness-for-eu-accession-dlp-6704.pdf>
2. Glushkov O. (2025) Formuvannia lantsiuhiv dodanoi vartosti u pererobtsi produktii tvarynnnytva [Formation of value added chains in the processing of livestock products]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, is. 342(3(1)), pp. 402–408. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-58](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-58) (in Ukrainian)
3. Hrabek Ya. A. (2023) Dodana vartist v silskohospodarskomu vyrobnytstvi Ukrainy stan ta faktory vplyvu [Value added in agricultural production in Ukraine: Status and factors of influence]. *Efektivna ekonomika*, no 11. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.81> (in Ukrainian)
4. Hrabek Ya. A. (2024) Metodichni aspekty formuvannia lantsiuha vartosti v aharnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Methodological aspects of value chain formation in the agricultural sector of Ukraine's economy]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnoho universytetu sadivnytstva*, is. 104 (2), pp. 83–94. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2024-104-2-83-94> (in Ukrainian)
5. Mytsenko V., Babets I., Mytsenko I., Sokolovska O., Nasypaiko D. (2024) Hlobalni lantsiuihy dodanoi vartosti ta yikh vplyv na ahropromyslovyy kompleks Ukrainy [Global value added chains and their impact on the agro-industrial complex of Ukraine]. *Ekonomika APK*, no 31(4), pp. 33–43. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/4.2024.33> (in Ukrainian)
6. Ostashko T., Kobuta I., Olefir V., Lienivova H. (2022) Evaluation of the results and analysis of the impact of the DCFTA with the EU on agricultural trade in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, no. 8(4). Available at: <https://ideas.repec.org/a/ags/areint/330352.html>
7. Delegation of the European Union to Ukraine. (n.d.). *The European Union and FAO provide grants to support aggregation models in berry and vegetable production*. Available at: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/european-union-and-fao-provide-grants-support-aggregation-models-berry-and-vegetable-production_en?s=232
8. International Finance Corporation (IFC) – World Bank. (2023, October 26). *Private Sector Opportunities for a Green and Resilient Reconstruction in Ukraine* (Press Release). Available at: <https://www.ifc.org/en/news>
9. Régnier E., Catallo A. (2024) *The Ukrainian agricultural sector: an overview and challenges in light of possible European Union enlargement* (Study no. 03). IDDRI. Available at: <https://www.iddri.org/sites/default/files/PDF/Publications/Catalogue%20Iddri/Etude/202406-ST0324-ukraine%20EU.pdf>
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2024) *Tovarna struktura zovnishnoi torhivli* [Commodity structure of foreign trade]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)
11. Glushkov O. (2025) Faktory formuvannia i rozvytku lantsiuhiv dodanoi vartosti u sferi tvarynnnytstva ta yoho pererobky [Factors of formation and development of value added chains in the field of animal husbandry and its processing]. *Ekonomichni visnyk Donbasu*, no 2(80), pp. 7–13. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-2\(80\)-7-13](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-2(80)-7-13) (in Ukrainian)
12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2024) *Ekonomichni rakhunky silskoho hospodarstva (rakhunok vyrobnytstva ta rakhunok utvorennia dokhodu)* [Economic accounts of agriculture (production account and income generation account)]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)
13. Chepeliev M., Maliszewska M., Pereira M.F.S.e. (2025) Disentangling the Channels of Impact of the Ukraine War on Global Food Markets: An Integrated Scenario Approach. *Food*, no 17, pp. 781–809. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12571-025-01560-6>
14. S&P Global. (n.d.). *New EU trade regime imposes stricter conditions, restricting Ukraine's agricultural exports*. Available at: <https://www.spglobal.com/commodity-insights/en/news-research/latest-news/agriculture/082125-new-eu-trade-regime-imposes-stricter-conditions-restricting-ukraines-agricultural-exports>
15. Sitnicki M.W., Kurinskyi D., Pimenowa O., Wasilewski M., Wasilewska N. (2024) Strategic Formation of Agricultural Market Clusters in Ukraine: Emerging as a Global Player. *Sustainability*, no 16, p. 9430. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16219430>
16. Donau Soja Programme. (n.d.). *Prohrama zi zbilshennia staloho vyrobnytstva soi v Yevropi, dlia Yevropy* [Programme for increasing sustainable soya production in Europe, for Europe]. Available at: <https://www.donausoja.org/> (in Ukrainian)
17. Rossokha V. (2025) *Hlyboke pereroblennia: yak ahrobiznes stvoriue dodatkovu vartist dlia ukrainskoi ekonomiky* [Deep processing: how agribusiness creates added value for the Ukrainian economy]. Available at: <http://www.iae.org.ua/presscentre/massmedia/4152-hlyboke-pereroblennya-yak-ahrobiznes-stvoryuye-dodatkovu-vartist-dlya-ukrayinskoyi-ekonomiky-intervyu-volodymyra-rossokhy-onlayn-resursu-qkomersant-ukrayinskyq.html> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 06.10.2025